

Lichtende voorbeelden

Als in de stille nieuwbouwwijk 's avonds de lichten aangaan lijkt het of het uitgaansleven hartje centrum zich plotsklaps binnenshuis afspeelt. Achter de ramen wisselen kleuren elkaar af. Rose, oranje, gele, lichtblauwe en groene tinten flitsen aan en doven weer, alsof het lichtreclame of een etablissement van bedenkelijk allooi betreft.

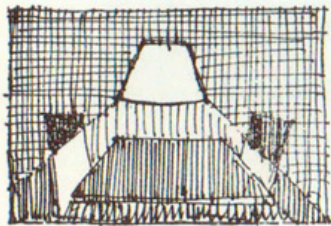
Maar dat is natuurlijk niet zo. Kinderen schuiven aan bij de flatscreen-tv. Vaders vouwen het avondblad uit.

Ik haal een folder van een verlichtingsfirma uit de brievenbus en lees wat zich hier voor mijn ogen in de huizen van de overburen afspeelt: "Stralend zomerlicht voor een grijze dag. Lentegroen voor een serene sfeer. Raak de kleurenring aan en verlicht uw omgeving in de gewenste tint. De lichtkleur is eenvoudig aan te passen aan uw stemming zodat u optimaal geniet."

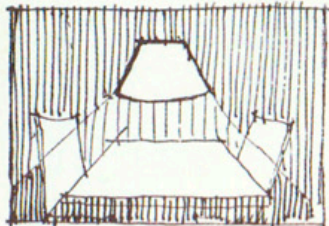
De vroeg-21e eeuw wil alles onder controle hebben om elk moment ten volle te beleven. *Never a dull moment*. Dus zapt hij ongedurig langs tv-zenders of – beter – bekijkt programma's precies wanneer het hem uitkomt via internet op de computer. *On demand*. Zo is het dus ook met onze verlichting gegaan, getuige deze Philips sense and simplicity folder van de firma met de – niet verzonnen – naam Troost verlichting. Sfeer op afroep.

Technische ontwikkelingen als die van de hierboven genoemde Living Colours sfeerlampen leiden niet alleen tot nieuwe producten, ze veranderen ook ons woongedrag. **afb. 12** Sinds september worden stapsgewijs minder gloeilampen in Europa verkocht. Bedoeling is dat we op de milieuvriendelijke spaarlamp overstappen. In de Zuid-Chinese industriestad Ningbo produceren daarom nu al zo'n 10.000 fabrieken spaarlampen voor de hele wereld.

Voor de vertrouwde gloeilamp komt na tachtig jaar het eind in zicht. Aansturend op een snelle mentaliteitsverandering betitelen milieuorganisaties het ooit liefdevol genoemde 'peertje' bits als een 'inefficiënte lichtbron'. En toch was dat peertje een mensenleeftijd óók een betrouwbare sfeer- en lichtmaker in ons huis.

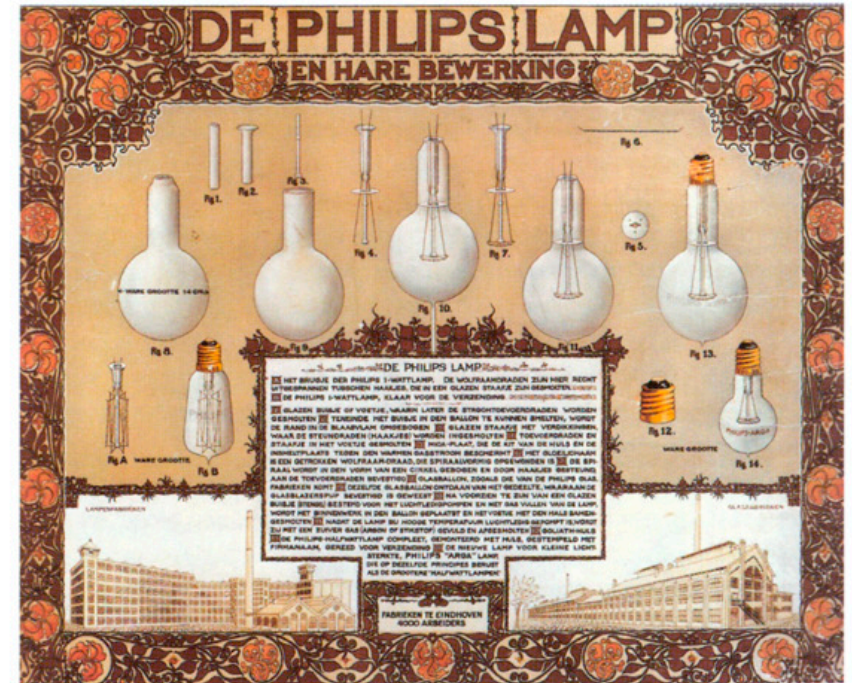

Lamp boven een donker tafelkleed.

Lamp boven een licht tafelkleed. Groter effect, beter licht.

Goed wonen is altijd een serieuze zaak geweest, verlichting zelfs nog meer, al was van een publiek-vriendelijke of gebruikersgestuurde benadering zoals nu geen sprake. Bij de *Tien Geboden voor de Huisinrichting* [1934] adviseerde Otto van Tussenbroek, kunstenaar en vormgevingscriticus, op de "inwendige mensch te besparen om daardoor 's avonds een lamp meer te kunnen laten branden, zodat de uitwendige mensch zich in het duister niet stoot en bezeert."

5. Affiche uit 1918, met een beschrijving van de drie bekendste Philipslampen uit deze periode. De afgebeelde lampen zijn de 1 Watt de Halfwatt en de Arga.

Binnenskamers Melkwegstelsel

Net zo'n afgepaste luxe typeert het Nederlandse lampontwerp dat na de elektrificatie van ons land tussen 1902 en 1927 ontstond. Exuberante lampen als kroonluchters die recentelijk in goedkope uitvoering als kitsch in ons interieur verschenen, passen niet bij de traditionele Nederlandse nuchterheid.

Nog steeds vallen lampen en hun ontwerpers uiteen in twee categorieën waarbij of de vormgeving of de technologie de doorslag geven. Uiteraard staat het één niet los van het ander. In tegenstelling tot zijn voorganger, de af te stellen olielamp, kon je bij de eerste

<
4. Uit: Odd Brochmann. *Over mooi en lelijk*. De Tijdstream Lochem.